

Adina Marincea

Asta (nu) e o poveste de dragoste!

LoveKills, punk și primii 20 de ani de
anarha-feminism în România

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

Colectivul Pagini Libere este conștient de impactul ecologic al cărților în format fizic, așa că îți reamintim:

Împarte

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

Donează

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

Nu arunca

O carte, oricât de deteriorată, nu se aruncă niciodată.

Repară

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa ca ea să lumineze mintea altor oameni.

Nu cumpăra ce nu ai nevoie

Nu cumpăra cărți doar de decor.

Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

Deja apărute:

46. *Carolina Vozian* – Könyv, kégli, kéreg, kuckó, kvartély
47. *CrtimethInc.* – Az én mint Másik. Reflexiók az öngondoskodásról
48. *David Graeber* – *Te anarchista vagy? A válasz meglepő!*
49. *Georgiana Aldessa Lincan* – A fehér privilégium felhasználása a társadalmi igazságosságért folytatott harcban
50. *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituáló hatalom praxisáig
51. Határokon átvélő feminista manifesztum
52. *Két Dűsznómia* – A személyes egyben politikai – javaslatok baloldali aktivista körökben alkalmazható jó gyakorlatokra
53. *Kimberlé Crenshaw* – Az interszekcionalitás sürgőssége
54. *Vincze Enikő* – Küzdelmek a társadalmi reprodukció terén világvárvány idején: Lakhatási igazságosság Romániában
55. *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus
56. *Oana Dorobanțiu* – Szövetségesség és performativitás: mit jelent szövetségessé lenni?
57. *The Ongoing Collective* – Anarchafeminista Manifesztum 1.0
63. Essential Strike Manifesto for the 8th of March / A nélkülözhetetlen sztrájk március 8-i manifesztuma / Manifestul grevei esențiale de 8 martie

IV. Alte limbi

64. *M.E.K.A.N.* – Ekstase in Zeiten der Cholera
65. *Veda Popovici* – La Police assassine !
Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

CĂRȚI:

I. În română

1. Nicolas Trifon: un parcurs libertar internaționalist – interviuri
2. *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
3. *Mihail Bakunin* – Dumnezeu și Statul

III. În engleză

58. *Adina Marincea* – This is NOT a love story! LoveKills, punk and the first 20 years of anarcho-feminism in Romania
59. *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
60. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – the Communist Pipsqueak
61. *M.E.K.A.N.* – Ecstasy in the time of cholera
62. *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania

Deja apărute:

BROȘURI:

I. În română

1. *A. Răvășel* – Mircea Rosetti
2. *Adina Marincea* – Asta (nu) e o poveste de dragoste! LoveKills, punk și primii 20 de ani de anarha-feminism în România
3. *Adrian Tătăran* – Panait Mușoiu
4. Anarhie relațională, nu libertarianism! Mic ghid de re-imaginat relațiile noastre de zi cu zi
5. Anarhismul și vechea mișcare socialistă
6. *Andie Nordgren* – Anarhia relațională (introducere de *hopancarusel*)
7. Anuarul Anarhivei 2020
8. *bell books* – Să înțelegem patriarhatul
9. *Carolina Vozian* – Carte, cocon, cochilie, cameră, chirie
10. *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
11. *CrimethInc* – Tot vs. Acțiune Directă
12. *Cristian-Dan Grecu* – Csípike – piticul comunist
13. *David Graeber* – Ești un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
14. *David Graeber* – Noii anarhiști
15. *David Graeber* – Speranța în comun
16. *Dennis Fox* – Anarhism și psihologie
17. *Necunoscut* – Slogane din mai 68
18. *Emma Goldman* – Căsătorie și iubire
19. *Emma Goldman* – Gelozia: cauze și posibile remedii
20. *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
21. *Errico Malatesta* – Anarhia
22. *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituate
23. *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
24. *Ionuț-Valentin Cucu* – Kurzii, între naționalism identitar și federalism libertar
25. *Lucy Parsons* – Principiile anarhiei
26. *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
27. *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cugetări provizorii asupra mișcării free party siciliene
28. *Mihail Bakunin* – Catchism revoluționar
29. *Murray Bookchin* – Municipalismul libertar
30. *Murray Bookchin* – Revolta marinarilor din Kronstadt
31. *Philip Riehl* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
32. *Piotr Kropotkin* – Ordinea
33. *Robert Grabam* – Ideea generală a Revoluției la Proudhon
34. Sub același acoperiș: Antologia revendicărilor și analizelor pentru dreptate locativă - o perspectivă intersecțională în contextul pandemiei COVID-19
35. Suprarealism și anarhism
36. *Veda Popovici* – Poliția Ucidel! Practici și principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
37. *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. În maghiară

38. A Combahee River Collective Nyilatkozata
39. *Adina Marincea* – Ez (nem) egy szerelmi történet! LoveKills, punk és az anarchafeminizmus első húsz éve Romániában
40. *Angela Davis* – Reformáljuk meg vagy számoljuk fel a börtönököt?
41. *Audre Lorde* – A düh használatáról: a rasszizmusra válaszó nő
42. *Audre Lorde* – Életkor, rassz, osztály és nem: Nők újradefiniálják a különbséget
43. *bell books* – Feminista politika
44. *bell books* – Megérteni a patriarhátust
45. *Carmen Gheorghie* – Fejünkbe húzzuk a szoknyáinkat a roma feminizmusért

CUVÂNT ÎNAINTE – de ce o istorie anarha-feministă locală?

Am simțit nevoia să adaug o scurtă introducere în care să scot la lumină intențiile și motivațiile din spatele acestui demers, și să asigur cititoarele că e o inițiativă deschisă, fluidă, care așteaptă noi completări și își asumă cu modestie propriile limitări. Prima versiune a acestui text a apărut în 2020 în revista CUTRA, la solicitarea colectivei, ca urmare a unei postări despre zina anarha-feministă *LoveKills*. Despre *LoveKills* aflasem de pe Anarhiva, o inițiativă autonomă de arhivare a istoriilor anarhiste locale. M-a frapat atunci propria-mi necunoaștere privind precursorii anarha-feminismului românesc, dar și invizibilitatea lor. Deși *LoveKills* a depus o considerabilă muncă politică, întinsă pe durata a vreo 6-7 ani (2003-2009), la un deceniu distanță ea era în mare măsură necunoscută mai noilor generații feministe. Trecând prin textele zinelor, am trăit sentimentul unui soi de continuitate istorică, de repetare – inclusiv, chiar, a fracturilor ei. Am înțeles mai bine că mișcările actuale nu iau lucrurile de la zero nici măcar în plan local, ci construiesc, chiar și fără a fi mereu conștiente de acest lucru, pe fundațiile deja puse. Pe gândurile, luptele, zbaterile, provocările și conflictele sau rupturile trăite, care își lasă amprenta chiar și în lipsa unori istorii scrise sau lecții învățate.

Pentru mine, a înțelege cum gândeam, ce năzuiau sau pentru ce luptau anarha-feministele din România anilor 2000, din „primul val” de feminism altfel decât cel liberal (așa cum l-am descrie, în retrospectivă, azi), înseamnă a

înțelege mai bine propria poziție și propriile lupte. Ce s-a schimbat, ce a rămas la fel, ce se repetă și, poate, de ce. Sau care sunt acele lucruri care construiesc și leagă o mișcare, și care sunt acelea care o distrug. Ce putem spera să reușim în decursul a unu sau două decenii de muncă politică asumată și când ar fi bine să ne mai temperăm așteptările.

Împărtășesc cu Pagini Libere și cu Anarhiva angajamentul privind recuperarea istoriilor anti-autoritare din România și nu numai. Tocmai din aceste istorii libertare am putut învăța că dincolo de metamorfozele gândirii politice, alianțelor și contextelor istorice – date inevitabil de scurgerea timpului, ne unesc practicile, năzuințele și simțirile libertare, feministe, anti-autoritare. Că și în 2000 ca și în 2021, sau chiar ca la final de secol 19 ori început de secol 20, cercurile literare, zinele, bibliotecile alternative, editurile autonome, discuțiile sau micile întâlniri colective în diferite spații rămân principalele mijloace de (auto)educare și rezistență față de structurile opresive dominante.

Când nu ne scriem istoria, fie ne-o scriu alții, fie rămâne uitată. Când nu ne știm istoria, ne e mai dificil să înțelegem procesele complexe care ne-au adus unde suntem astăzi. Când nu ne știm istoria, rămânem cu atât mai vulnerabile spre a repeta și reproduce acele practici, dinamici sau idei în care ne-am mai împotmolit odată. Când ne explorăm istoria, putem începe să culegem și lecțiile ei.

Dar dacă putem cădea de acord că istoriile sunt importante, cu mult mai complicată și lipsită de consens va fi discuția privind cine are legitimitatea de a le scrie sau a le povesti. Tocmai pentru că acest rol presupune o poziție de putere care prioritizează o narațiune sau niște personaje asupra altora. Și care poate nedreptăți sau, dimpotrivă, avantajă, poate vizibiliza sau invizibiliza. Aceasta este și una dintre principalele critici adresate acestui text, și o limitare a acestui demers, care nu mi-e străină. Din poziția de autoare, inevitabil am luat anumite decizii sau am imprimat un anumit unghi: cine primește mai mult sau mai puțin spațiu, cine e inclus și cine exclus, câte detalii însoțesc o poveste sau un colectiv, care e narațiunea care unește punctele aparent disparate. O parte sunt decizii conștiente, altele – neconștientizate.

Și tocmai acest lucru a stârnit reacții puternice, ambivalente și desigur valide față de acest text. Nu îmi arog o legitimitate aparte în a recupera aceste

- **femei din muzică**

Ruby Ibarra – pentru energia cu care pune în cuvinte cele mai mari nedreptăți și vise; pentru furie și încredere.

Ana Tijoux – pentru versurile cele mai clare, pline de culoare și sentiment despre lumi vizionare și lumi nedrepte. Totul pe un ritm de împuternicire, care te ține sus – gata de dans.

- **femei activiste**

Silvia Federici – pentru cartea *Caliban și Vrăjitoarea* și minunata analiză a istoriei vrăjitoarelor dintr-un punct de vedere anti-capitalist. Love! <3

Super multe tipe din jurul meu, parte din colectivele noastre, care mă inspiră prin modul în care se raportează la viață, luptă să creeze structuri alternative sistemului capitalist, rasist, clasist, sexist etc, se implică în mișcări sociale sau creează metode alternative de trai. Și mi se pare ciudat să fac o listă cu acestea, pentru că meritele sunt împărțite între eforturile personale și de grup – și e clar că mă inspiră persoanele pe care le cunosc personal sau pe care le văd active în diferitele noastre sfere de acțiune. Dar ceea ce e mișto e că inspirația nu ține de ideologie strict, ci de un fel de putere internă care le împinge pe fiecare spre un mai bine colectiv așa cum fiecare dintre ele înțelege. Și acest lucru nu poate fi decât respectat. Și dacă e să menționez pe cineva din cercurile mele cu numele, mă inspiră curiozitatea eternă și dorința de implicare imensă a activistei în harm reduction **Svala Jóhannesdóttir**.

nazistă. Împreună cu fratele ei și alți simpatizanți au format grupul Trandafirul Alb și au produs și distribuit pamflete anti-naziste între 1942-1943. Când ea și încă 2 membri au fost prinși, judecați și condamnați la ghilotină, ea a replicat:

Cineva, până la urmă, trebuia să înceapă. Cele ce noi le-am scris și sunt crezute de mulți alții. Ei doar nu îndrăznesc să se exprime așa cum noi am făcut-o.

6. virginia (colectiva zine.fem)

- **femei anarhiste**

Clementine Morigan, anarhistă queer poliamoroasă care scrie și ține cursuri pe teme de queerness, sănătate mentală și traumă, justiție transformativă și spiritualitate anarhistă.

- **femei activiste**

bell hooks, activistă – pentru spiritul practic, vizionar, activ(ist), și pentru nenumăratele cărți de teorie scrisă

7. A (colectiva zine.fem)

- **femei anarhiste**

Evident **Octavia Butler** – pentru viziunile comunitare pline de dragoste și încredere din cărțile ei. Pentru Pilde și pentru Lilith's Brood – cărți inspiraționale încărcate cu iubirea pentru oameni și viață. Pentru adorarea Schimbării ca formă de crez spiritual.

Ursula K LeGuin – dincolo de preamunata carte *Deposedații*, traducerea cea mai impecabilă a Tao Te Ching i se datorează ei. O carte despre Drum și despre Puterea Drumului. Căldura care reiese din contribuțiile acestea o notează pe Ursula printre primele femei la care mă gândesc în materie de inspirație.

Emma Goldman – pentru toate scrierile și contribuțiile cu privire la anarhism, condiția femeii, analiza societății și freeloze ideas, într-un moment istoric febril care nu poate decât să inspire. Love <3

istoriei, ba chiar îmi problematizez eu însămi poziția de „curatoare” a lor. Am încercat să dau cât mai multă voce direct colectivelor despre care scriu aici, și cât mai puțin să intervină interpretarea mea. În cazul *LoveKills* și a câtorva dintre colectivele (anarha-)feministe actuale, prin redarea interviurilor cu membrele lor. În cazul celorlalte grupuri, prin prezentarea manifestelor și informațiilor redade chiar de pe website-urile lor. Sunt conștientă că nu e locul meu să spun povestea altora, să scriu istoria altora, și consider că textul de față nici nu face asta. Sper însă că acest demers poate va inspira colectivele actuale sau predecesoare în a-și scrie, distribui și arhiva propriile istorii și narațiuni.

Am preferat să mă rezum la o trecere în revistă și o selecție și colectare de informații. Să-mi păstrez o anumită distanță, fără a formula prea multe judecăți și fără a invita cititoarele într-un asemenea demers. Acesta este și unul dintre principalele motive pentru care am ales să prezint colectivele feministe fără a vorbi însă despre rupturile profunde dintre ele, fie că vorbim de anii 2013 sau 2021. Nu pentru că nu ar fi discuții importante. Din contră, tocmai trecerea lor sub tăcere ne împiedică poate să învățăm din lecțiile pe care le aduc cu sine, și să repetăm, la aproape un deceniu distanță, scenariii și roluri care ne pot menține în impas. Însă, la momentul scrierii și revizuirii acestui text, din poziția în care mă aflu, cred și simt că nu am nici detașarea, nici instrumentele necesare pentru a aborda aceste subiecte dificile care adâncesc faliile între noi.

Judecata mea îmi spune că suntem încă într-un punct în care nu avem, nici individual nici colectiv, mijloacele, resursele, capacitățile, cunoștințele sau disponibilitățile necesare pentru a naviga apele tulburi în care ne aflăm, fără a ne declanșa reciproc traumele și a distruge orice solidaritate și încredere în și între mișcările noastre feministe. Nu e, sub nicio formă, o pledoarie pentru o solidaritate forțată, pentru vreo ocultare a provocărilor cu care ne confruntăm, pentru armonie sau unitate disimulată, ori pentru a rămâne împreună chiar și atunci când e clar că drumurile sunt separate. Ci mai degrabă un apel de a face doi pași în spate, a reflecta și a pași cu grijă mai departe, recunoscând și respectând munca fiecăreia dintre noi și colectivele noastre.

Cu siguranță mai avem încă multe de învățat, de deconstruit și construit fiecare cu sine, separat sau împreună. În același timp, propun să ne uităm nu

doar cu modestie, ci și cu mândrie la ce au reușit până acum să facă din ce în ce mai numeroasele colective feministe de stânga și radicale¹, într-o societate care le e potrivnică. Acesta e unul dintre rosturile acestui text – de a uni câteva puncte care par uneori separate în timp și spațiu, și a arăta că există o mișcare vie, istorică, care se intersectează în principii și practici comune. Fie că vorbim de feminism, principii anti-fasciste, ajutor reciproc sau auto-organizare, care iau forme și manifestări ce variază de la punk, diy, ecologism, anti-speciism și auto-sustenabilitate la acțiune directă, literatură, teatru, proteste sau dezbatere, există un fir roșu ce le unește. Ele sunt forme variate de muncă politică și socio-culturală care au ca punct de intersecție motivații și principii comune sau cel puțin similare.

Acesta este argumentul meu pentru decizia de a aduce împreună, sub aceeași narațiune, mișcări, grupuri, spații sau inițiative care aleg uneori să se distanțeze unele de altele. De aici decurg și unele limitări ale demersului de față. Granițele și categoriile sunt laxe, relativ neclare, nici suficient de specifice, nici destul de generale. Și cu siguranță sunt departe de a fi atotcuprinzătoare. Există multe alte colective, zine, spații care nu au fost menționate – fie din lipsă de familiaritate, din nevoia de a păstra textul în anumite limite și cu o anumită coerență, sau din alte motive neintenționate. Cred că e important de subliniat că lipsa menționării sau spațiul limitat acordat nu sunt sub nicio formă un verdict privind relevanța unor colective ori mișcări, și îmi doresc ca munca tuturor să fie recunoscută și să nu fie uitată. Din acest motiv sper ca acest text să inspire cititorx și autoarx mai departe spre astfel de demersuri, precum și spre scrierea și împărtășirea propriilor istorii. Broșura de față rămâne deschisă spre corecturi, editări și adăugiri suplimentare².

1. Folosesc aici termenul de feminism de stânga radical nu în sensul comun în Statele Unite de RadFem (TERF) – un feminism transfob, ci în sens local, non-partinic, drept un tip de feminism mai degrabă intersecțional care refuză complicități naționaliste, capitaliste, hetero-normative, coloniale și rasiste și se poziționează în opoziție cu feminismul liberal.

2. Pentru că astfel de munci sunt cel mai bine realizate colectiv, dacă aveți observații despre informații care ar fi relevante de inclus sau eventuale corecturi, ne puteți trimite un mail la editurapaginiliber@protonmail.com, specificând și cum vreți să fiți menționate/ți în nota de mulțumiri.

Malina care lupta de ani de zile pentru niște documente într-o Europă rasistă și islamofobă și care când am cerut-o în căsătorie mi-a spus nu (iar documentele le-a obținut altcumva), tovarășele mele când ne organizăm împreună, Matilda și Pippi și Hermione, lucrătoarele sexuale pe Insta Stories înainte de a avea profilul șters și blocat, toate fetele care iubesc fetele pe tot pământul, bell hooks și literele ei mici, Archie Bongiovanni cu Grease Bats și un sens al comunității la care deseori doar visez, Slavina și mișcarea postporno, prietenele mele din nou și din nou. Se amestecă, poate nu are sens, poate așa tre să fie.

Și aș vrea pe listă și Bianca Pitzorno, care a crescut generații întregi de cititoare feministe, cumva.

4. M (colectiva zine.fem)

- **femei activiste**

Audre Lorde – pentru felul în care știe să-și asume identitățile și știe să vadă diferențele, asemănările, și să lupte pentru coaliții

adrienne maree brown – pentru candoarea cu care vorbește despre plăcere și grijă și dedicarea intimă pe care o pune în muncă și scris

Judi Bari – pentru energia și puterea ei de organizare în Earth First!, pentru lupta pe care a dus-o atât pentru muncitori cât și pentru ecosistemele și pădurile pe care le-a apărat, pentru că a fost de neabătut, pentru mottoul „Don't mourn, organize”

Agnes Trzak – pentru ca si-a asumat atat rolul de activista cat si cel de academic, in contextul in care pozitiile ei (queer feminism antispecism) nu sunt cele mai adorate de publicul larg, pentru munca ei academica cat si munca ei de activism de la Anti-Speciesist Collective

5. d (colectiva zine.fem)

- **femei activiste**

Sophie Scholl, activistă anti-fascistă – pentru exemplul de gândire critică și curajul de a-și urma principiile și de a se opune status-quo-ului în Germania

deveni o vedetă academică și în schimb, se plimbă pe la târguri de carte anarhiste obscure.

O altă viață care mă inspiră e cea a Angelei Davis. Felul în care a navigat lumea academică și cele mai radicale direcții politice din vremea ei, e cumva uluitor. Să pui întreaga clasă politică pe jar, să militezi pentru abolirea închiisorii după ce-ai stat la pușcărie și apoi să ajungi o vedetă academică, totul în timp ce ești o comunistă lesbiană neagră e o lecție în modestie. Când am impresia că am vreo piedică în viață, mă gândesc uneori puțin la Davis și mă liniștesc.

3. Ali (CUTRA)

Îmi dau seama că îmi e foarte greu să mă gândesc la niște nume concrete, la sursele de inspirație specifice. Numele sunt multe, nu asta e problema... problema e că parcă nimeni nu e „exact”. De când eram mică am colecționat mici momente de inspirație și forță de peste tot: din cărți pe care le citeam, din muzică, de pe net... totuși, în timp, aceste fețe din trecut nu mi s-au mai părut atât de relevante. Poate erau prea heteronormative, prea albe, prea puțin #woke. *Your fave is problematic, babe*. Și alte nume, mai recente, mai noi, au înlocuit numele de înainte. *Next, next*. Doar că exact asta e problema cu individualitatea și inspirații: nu vorbim despre icoane, nu vorbim despre religie, nu există perfecțiune, nu există sfinți, există doar ceva care e puternic și frumos și care ne depășește, e mai mare decât oricine individual.

Nu vreau un feminism al idealului, vreau un feminism al prieteniei, al fluidității, al colectivității, al imperfecțiunii. Prietenele mele care au plâns de față cu mine, cunoștințe care se mișcă în lumea reală și digitală cu putere și demnitate, Masha P. Johnson zâmbind într-un documentar, sora mea care-mi povestește despre viața ei de sub pătură, toate femeile partizane din Italia și din Kurdistan din pozele vechi și noi prin ecranul meu, Mavi și Anto când au intrat în camere foarte departe în Europa, Amanda Palmer și corpul ei pe Youtube,

ASTA (NU) E O POVESTE DE DRAGOSTE! LoveKills, punk și primii 20 de ani de anarha-feminism în România¹

Contextul istoric din România face ca literatura și activitatea anarhistă pre-comunistă, de altfel destul de prolifică², să fi rămas în mare parte necunoscută. Regimul comunist represiv fie i-a alungat, fie i-a amuțit pe anarhiști, astfel că abia la începutul anilor '90 a reînceput să se coaguleze o mișcare anarhistă, și asta datorită scenei punk. Afinitatea dintre cele două nu este una întâmplătoare, ele având în comun anumite principii care au dus la formarea hibridului muzical-politic „anarho-punk”. Rebeliunea, etica „Do It Yourself” (DIY), autogestiunea economică și socială sau contestarea autorității sunt principii politice și militante care definesc mișcarea anarho-punk.

1. Mulțumiri pentru contribuțiile valoroase la recuperarea acestor istorii locale: Elena Airim, Adrian Tătăran, Carolina Vozian, Veda Popovici, Maria Crista, Cristian-Dan Grecu, Ioana Vlad, Nóra Ugron, Alec și, desigur, celor din colectiva LoveKills, care au preferat să nu fie numite. Prima variantă a acestui articol a apărut în 2020 în revista feministă CUTRA, pe: <https://cutra.ro/asta-nu-e-o-poveste-de-dragoste-lovekills-punk-si-anarha-feminism-in-romania/>

2. Pentru o scurtă istorie a anarhismului în România vezi Vlad Brătuleanu – *Anarhismul în România* și Cosmin Koszor-Codrea – *Science Popularization and Romanian Anarchism in the Nineteenth Century*, ambele pe pagini-libere.ro, precum și dosarul publicat în Revista IDEA #54 (2019) despre anarhismul românesc, cuprinzând o serie de articole de Adrian Tătăran, Eugen Relgis, Panait Mușoiu și Panait Zosin; disponibil la https://ideea-revista.s3.eu-central-1.amazonaws.com/pdf/Book+IDEA+54_121219_28+mega.pdf

La nivel internațional, punk rock-ul a apărut în anii '70. În România scena punk s-a dezvoltat în anii '90, îndeosebi în Craiova și Timișoara, influențată de relațiile cu fosta Iugoslavie (îndeosebi Serbia). Grupuri și mișcări punk au existat încă din anii '80, de exemplu în zone mai izolate la marginile Timișoarei.³

Munca de „propagandă” anarhistă depusă de primele colective post-decembriste prin publicații ca *Manifest Underground Timișoara* (1991),

Revolta Punk (1994), *Slogan* (cca. 1997), *Clipa Anarhiei* (1999) *Revolta!* (2003)⁴ și multe altele prin traducerea și recuperarea de texte anarhiste, a fost una importantă pentru mișcare. Cu atât mai mult în cazul colectivei LoveKills, care făcea practic o muncă de la 0, întrucât anarha-feminismul era efectiv inexistent până atunci în România. Mișcările feministe „mainstream” erau mai degrabă cele din zona liberală⁵, de altfel criticate de colectivele radicale.

În cele ce urmează veți citi despre istoria LoveKills, convingerile lor, motivații și demotivări, și cum se văd lucrurile la un deceniu distanță. Pentru documentare am trecut prin 15 din cele 17 numere ale zinei (2 dintre ele nefiind de găsit online – nr. 3 și 10) și prin alte materiale din diverse surse, printre care și un interviu din 2009 de pe platforma Grassrootsfeminism⁶. Tot în

3. O istorie narativă foarte interesantă a scenei punk underground din România poate fi citită aici: <http://punkz5.tripod.com/id10.html>.

4. O colecție-arhivă de fanzine „Otherground” este disponibilă în *Fanzinul Fanzinelor TM. 20 de ani de fanzine și publicații Otherground în Timișoara (1994-2014) – O colecție incompletă și subiectivă*, de Pavilionul 32.

5. Pentru o istorie a mișcării feministe în România, vezi Miroiu, M. (coord.), Molocea, A., Vlad, I., Branea, C.I. (2015). *Mișcări feministe și ecologiste în România (1990-2014)*, Polirom. <http://elibrary.snsa.ro/wp-content/uploads/2020/03/Miscari-feministe.pdf>

6. <http://www.grassrootsfeminism.net/cms/node/161>

tovarășele și partenererele mele. Dar hai că am stat și m-am gândit și pot să spun câteva nume...

În muzică mereu mi-au plăcut stilul lui Kim Gordon și Alison Mosshart, cum arată, cum se îmbracă, atitudinea, muzica bineînțeles. Din păcate, sunt atât de mainstream și de detașate de politic că doar partea asta de stil a rămas interesantă. Și sunt câteva piese de la PJ Harvey care efectiv îmi amintesc cine sunt, deci cred că se pun la socoteală ca inspirație. Artiste mai politice mi-au plăcut mereu generația de artiste din balcani post-89. Tipe ca Tanja Ostojic sau Marina Grzinic m-au inspirat în munca mea artistică prin combinația lor de intimism și comentariu politic. Când apăruseră pe scena de artă contemporană, nu prea se potriveau cu stereotipurile și așteptările vestului cu privire la Europa de Est. Mi-a plăcut mult asta, felul în care reușeau să vorbească despre identitate și diferență fără vreun stereotip imperialist și dintr-o perspectivă anticapitalistă, feministă, fără politețuri.

Cu literatura stau mai prost, nu prea citesc beletristică. Ca scriitură, mereu am admirat combinația dintre personal și teoretic dar care e neapărat foarte politic. bell hooks e sigur un exemplu foarte bun în direcția asta. Felul în care scrierea ei e organică, făcând parte dintr-o comunitate și vorbind direct unei mișcări sociale mi se pare pur și simplu, ideal.

Altfel, în ultima vreme am citit mult Sylvia Winter, scrie filosofie dintr-o perspectivă anti-colonială anti-umanistă și prin care, practic, dă de pământ cu de-alde Kant și Hegel. În același timp a anticipat curente considerate azi mai radicale ca postumanismul legându-le de tradiții anti-coloniale. Winter e o tipă neagră din state care s-a zbatut pentru recunoaștere într-un domeniu – filosofia – unde numai gândul să vrei să ai o voce, descurajează pe orice femeie, darămite una care nu e albă și burgheză. O altă Silvia, Silvia Federici, tot teoreticiană, îmi place mult. Mă inspiră și viața ei, navigând munca politică și scrierea timp de peste 50 de ani. Fără mari ambiții goale de carieră, fără fițe de mare intelectuală, e un superstar în subteranele mișcărilor anarhiste. Îmi place asta, că nu a pus botul la a

Panaï Istrati – pentru poeticul politic, politicalul poetic, masculinitatea tradițională pusă la îndoială, pentru lentila feministă queer din toate textele lui, pentru toate personajele feminine forță, pentru asumarea vieții din plăcere și rezistența la așteptările societății.

De asemenea: **Veronica Porumbacu, Maria Banuș, Nina Cassian** – scriitoare stângiste locale, antifasciste interbelice, de la care pot să zic că mă trag (literar vorbind), mai degrabă decât toți restul.

- **Muziciene:**

Le Tigre și Bikini Kill, pentru că a fost prima oară când am auzit femei urlând la microfon, în liceu, și mi-au făcut și mie chef să urlu.

Rebeca Lane, Manizha, Sa-Roc, Princess Nokia, șamd șamd

- **Activiste:**

Lucy Parsons – anarho-comunistă americană, organizatoare de greve muncitorești, (1851-1942).

Lucía Sánchez Saornil – poetă, lesbiană, activistă anarha-femininistă spaniolă, co-fondatoare Mujeres Libres (organizație anarha-feministă spaniolă inițiată în 1938, cu peste 30.000 de membre, apărută cu scopul de a împuternici femeile muncitoare și ca reacție la patriarhatul din societate și din grupurile anarhiste masculiniste deopotrivă), (1895-1970)

Alexandra Kolontay – revoluționară marxist-feministă, scriitoare, propovăduitoare a drepturilor femeilor în societatea comunistă, a drepturilor persoanelor LGBTQ+ și a iubirii libere, (1872 – 1952)

Audre Lorde, Angela Davis, Marsha P. Johnson, Sylvia Rivera, Local – toate activistele feministe române de la E-Romnja.

2. Veda (Dysnomia)

Când am primit întrebarea asta, m-a pus un pic în derută. Nu prea am modele în viață, și chiar oamenii care mă inspiră, nu pot să zic că am vreo mare dedicație sau că urmăresc tot ce fac. De zi cu zi, mai degrabă mă inspiră

acest format am povestit și eu cu câteva dintre inițiatoarele colectivei LoveKills, fragmentele din interviu fiind redată cu font italic pe tot cuprinsul acestui articol. Unde sursa citatelor nu este specificată, cititoarea poate deduce că provin din interviul luat de mine. Răspunsurile primite sunt comun acordate de mai multe dintre ele, dorința lor fiind de a nu fi numite nici măcar cu inițiale. Din acest motiv am optat în redarea răspunsurilor lor pentru denumirea Lilith-LK, așa cum este denumit și blogul colectivei⁷, Lilith fiind un simbol al nesupunerii preluat adesea de anarha-feministe.

LoveKills: Asta (nu) e o poveste de dragoste!

LoveKills (DragosteaUcide) a fost prima colectivă anarha-feministă din România, activă între 2003-2009 în mai multe orașe din țară printre care Craiova, Timișoara și București. A publicat o fanzină și a organizat un festival cu același nume, a organizat dezbateri, ateliere, proiecții de filme, lecturi, a realizat și distribuit broșuri de 8 Martie – Ziua Internațională a Femeii și s-a implicat în diferite acțiuni. LoveKills lupta împotriva patriarhatului, capitalismului, militarismului, rasismului, fascismului și xenofobiei, precum și pentru drepturile animalelor⁸.

7. <https://lilith-lovekills.blogspot.com/>

8. Pentru documentare am trecut prin 15 din cele 17 numere ale zinei (2 dintre ele nefiind de găsit online – nr. 3 și 10) și prin alte materiale din diverse surse, și am povestit cu câteva dintre inițiatoarele colectivei LoveKills într-un interviu din care am redat fragmente în acest text (cu font italic).

De ce LoveKills? Dragostea ucide este adevărul pe care l-am recunoscut în jurul meu. Peste tot unde apare dragostea, apar și ura, gelozia, constrângerea. Cele mai multe limitări ale libertății se fac în numele dragostei. Cele mai multe crime se fac din dragoste. Părinții își bat copiii pentru că îi iubesc și le vor binele. Statul face războaie pentru binele poporului său, pentru a-l proteja. Statul și Biserica impun legi împotriva avortului pentru continuitatea neamului și din dragoste pentru cei ne-născuți.

Sistemul patriarhal, plin de ură și răzbunare, a transformat dragostea în cel mai groaznic sentiment, într-un sentiment al slăbiciunii. Și astfel, femeia este reprezentanta dragostei – iubirea întruchipată. Femeia este cea care își îndeamnă fiii să meargă la război și să-și iubească țara. Femeia este cea care, din dragoste pentru fiica sa, o îndeamnă să se mărite cu un bărbat bogat, pentru a-și asigura viitorul. Femeia este cea care își sacrifică trupul pentru Stat. [...]

Dragostea ucide într-un sistem bazat pe ură, dragostea este un sentiment pervertit, care nu își are locul în această lume.

– LoveKills #17 (2008), în Fanzinul Fanzinelor TM

Primul număr al fanzinei LoveKills a apărut în 2003 la Craiova, apoi s-a extins și în alte orașe. Era prima fanzină anarho-punk din România creată de și care avea în centrul ei *Punkista*, *Anarhista*, nu partea masculină, care domina scena punk. Aceasta a fost și motivația inițială a zinei, să demonstreze că femeile erau și ele activ implicate în mișcarea punk și că au avut o

Surse de inspirație invocate de colectivele CUTRA, Dysnomia, zine fem, la invitația autoarei:

1. Carolina (Dysnomia)

- **Anarhiste:**

Cel mai ușor e să mă raportez la scriitoare.

Nu se autodefinesc drept anarhiste toate, dar nici eu nu judec oamenii în categorii ideologice bine delimitate și ele sunt toate scriitoare feministe și de stânga, pe care eu le cred revoluționare și mă inspiră sau le-am citit în momente de cotitură. Zic primele cinci care îmi vin în minte.

Ursula K. Le Guin – Pentru *Deposedații*, utopia anarhistă scrisă în detaliu. Pentru Anarres la care m-a făcut să visez zi și noapte, pentru lumea fără proprietate, pentru faptul că știe să convingă cititoarea că solidaritatea și cooperarea pot construi o lume mai egală. Pentru *Mâna Stângă a Întunerului* în care a deconstruit genul și pentru fiecare cuvânt ce l-a scris vreodată.

Octavia Butler – Pentru reziliența și puterea fiecărei femei din cărțile ei, pentru lumile extrem de complexe apocaliptice sau postapocaliptice în care se poate supraviețui doar prin solidaritate, pentru perseverența ei în literatură, pentru faptul că m-a îndrăgostit iremediabil de SF.

Jeanette Winterson – Pentru primul roman queer scris de o femeie pe care l-am citit (așadar, m-a marcat).

Cella Serghi – Pentru că e o scriitoare care afirmă prin toate cărțile ei un feminism îmbinat cu o conștiință acută de clasă, cu antifascism. Pentru că îi dă curaj și speranță oricărei scriitoare. Pentru că a putut, în acel mediu extrem de patriarhal, să nu se lase de scris și nici să nu renunțe la sine pentru cinismul masculin-misogin plin de ură și obiectificare, ce era la modă în literatură (încă mai e).

- tehnologie și inteligență artificială,
- *pinkwashing*, critici anti-capitaliste;
- analize de filme sau piese muzicale;
- perspective și experiențe privind identitatea; exotizarea femeilor rome;
- plăcerea și corpul trans; erotism, explorare sexuală, kink, BDSM;
- relații non-normative, non-monogame; consens;
- relații – adesea traumatice – familiale (îndeosebi pe filiera mamă-fică), procese de vindecare individuală și colectivă, vulnerabilitate, abuzuri de diferite tipuri (fizic, sexual, emoțional, ș.a.);
- sănătate mentală și experiențe subiective ale depresiei, anxietății și nu numai;
- (auto)critici și „bune practici” în mediile activiste; și multe, multe altele.

În plus, o nouă pasiune împărtășită de majoritatea colectivelor actuale e aceea pentru ficțiunea speculativă feministă, queer, radicală, scrisă fie de autoare consacrate ca Ursula K. Le Guin sau Octavia Butler, fie de scriitoare sau amatoare locale de ficțiune și experimente literare. Exemple sunt volumele recent publicatele de *Editura pentru Literatură Feministă*, în cadrul proiectului Literatură și Feminism: *Lumile noastre posibile. Antologie de proză speculativă queer-feministă* (coord. Carolina Vozian); *Antologie de teatru feminist intersecțional* (coord. Mihaela Michailov) și *Ana, Făt-Frumos* (de Elena Aerim, ilustrată de Alex Horghidan) – o reinterpretare queer-feministă a basmului „Ileana Simziana” cules de Petre Ispirescu. Și poezia ocupă un loc aparte, așa cum arată volumul *Arta revendicării. Antologie de poezie feministă* (coord. Medeea Iancu), precum și prezența poeziei feministe în zine ca *Dysnomia*, *CUTRA* sau *zine fem*, sau în volumele unor autoare asumate feministe ca Medeea Iancu sau Iuliana Lungu.

contribuție importantă de-alungul istoriei anarhiste. Să demonteze ideile sexiste care predominau în societate și să militeze pentru o exprimare liberă. Însă tocmai acest lucru a deranjat orgoliile masculine și abia după ani de zile au început să simtă că primesc reacții bune de la oamenii care le-au descoperit.

Ce ne-a determinat? În orice direcție întorceam capul, observam cultura patriarhală, cred că asta ne-a determinat, contextul social de-atunci.

[...]

Prima dată a apărut fanzinul, nu colectivul, prin 2003, l-a scris *** care scria deja în alte publicații anarhiste în care erau și tipi. Faptul că o tipă a început publicarea unei fanzine anarho-punk în care se scotea în evidență foarte mult fata punk și se vorbea despre sexism și patriarhat a deranjat extrem de tare scena macho-punk din Craiova. Din cauza asta, scena punk de acolo s-a divizat și apoi au început să apară tot felul de probleme, conflicte, violențe între grupuri, adică grupul activ care milita și ceilalți punkiști. Cumva din solidaritate și toate întâmplările astea ne-am alăturat muncii ei, și eu și **, asta ne amintim, și cred că ne-am numit colectiv când am decis să organizăm festival. Până atunci era doar revista LoveKills.

FEMINISMUL: o relație complicată

LoveKills se revendica mai degrabă din mișcarea *Do It Yourself (DIY)* și anarho-punk decât din cea feministă, pe care o asocia în general cu feminismul liberal. Punk-ul era văzut ca muzică eliberatoare pentru femei, pentru că își puteau alege propriul stil în afara convențiilor, fie el sexualizat sau desexualizat, puteau introduce noi reprezentări despre rolul femeilor în muzică și nu numai. Din acest motiv, în multe numere ale zinei sunt articole despre „Femei în punk”, versuri din diferite melodii sau interviuri cu punkiste, membrele

colectivei identificându-se și ele astfel. La începuturile zinei era chiar un articol vehement cu titlul „Nu sunt feministă pentru că nu mă consider o victimă”.

Colectiva LoveKills este un proiect anarha-feminist, așa că direcția ar fi mai mult spre D.I.Y, să zicem, și nu atât spre al treilea val feminist, deși etica DIY este considerată a face parte din el. Teoretic suntem feministe, desigur, dar în experiența noastră feminismul pe care l-am întâlnit, în special în România, este ceva la care noi ne opunem sau îl respingem de fapt, deoarece îl vedem ca pe un lucru care reafirmă binaritatea de gen și dominația. De exemplu, feminismul întâlnit în zilele noastre în România este foarte legat de Biserica Ortodoxă și merge mână în mână cu moralitatea creștin-ortodoxă. Prin urmare, subminează, în mod evident, drepturile de reproducere ale femeilor – de exemplu, drepturi care au fost redobândite la începutul anilor ‘90, după decenii de dictatură. De asemenea, cere femeii să se supună cu evlavie modelului de familie patriarhal (valoarea absolută a societății românești). Femeia emancipată pentru aceste feministe este femeia manager / politician / președinte, cu un accent major pe afinitatea ortodoxă. Desigur, ne opunem unei astfel de emancipări, din moment ce apelăm la boicotarea alegerilor și luptăm împotriva oricărui tip de structură ierarhică. Acesta ar fi, să zicem, un fel de feminism din al doilea val care este vizibil în România. Cel de-al treilea val, în primul rând, credem că este foarte puțin reprezentat și, întrucât s-a dezvoltat din al doilea val, a ajuns să aibă și o formă destul de autentică (referindu-ne desigur tot la contextul românesc).

Ideea principală a activității noastre și accentul principal este anarhismul. Atașăm feminismul de anarhism, întrucât vedem că mai sunt probleme de abordat în ceea ce privește sexismul și dominația în mediile „libere” și „prietenose”, așa-numitele medii anarhiste. Dar anarhismul este mai accentuat, deoarece considerăm că este acel mod pertinent de a obține libertatea absolută a tuturor ființelor. – Interviu LoveKills 2009⁹

9. Traducerea autoarei. Originalul în limba engleză, preluat din interviul acordat de LoveKills websiteului Grassroots Feminism <http://www.grassrootsfeminism.net/cms/node/161>

Voltairine de Cleyre, Leah Feldman, Luisa Capetillo, Clara Solomon, Gertrude Kelly, Martha Ackelsberg, Marie Louise Berneri, Rose Pesotta, Mollie Steimer

Femei în acțiune: Rote Zora, Animal Liberation Front, Earth Liberation Front, Louise Michel, West Virginia Justice – Dreptate Americană (Kattie Sierra), Ann Hansen, Phoolan Devi, Comandante Ramona

La un deceniu distanță: **Dysnomia, CUTRA, zine fem**

Poate cea mai mare diferență între atunci și acum e că zinele actuale nu se mai uită mai deloc la „tăticii” anarhiști sau la „tăticsi” în general. E mai puțin interes pentru recuperarea istoriilor și teoriilor clasice, etapă care pare cumva depășită, și mai multe interes către dezbateri actuale, către producerea de problematizări și chestionări, și deschiderea spațiului pentru exprimări diferite, libere, creative, ale subiectivităților persoanelor din comunitățile locale. Persoane cu diferite identități de gen sau orientări sexuale, și de diferite etnii. *Feminismul intersecțional* e punctul de intersecție al urmașelor actuale ale anarha-feminismului.

Există multe direcții în comun adoptate de cele trei zine care adună texte, desene și diferite alte tipuri de intervenții non-normative de la persoane din comunitățile locale radicale, fie că vorbim de artă, activism, teoreticiene etc. Subiectele tratate sunt extrem de variate, dar profund racordate la *aici-și-acum*-ul din comunitățile locale:

- muncă și organizare la locul de muncă, muncă domestică, muncă emoțională, muncă sexuală;
- chestionarea rolurilor de gen (inclusiv rolul matern), așteptărilor, presiunilor și prejudecăților aferente;
- drepturi reproductive;
- activism feminist, queer, anti-rasist;

privată”, capitalismul ne face sclavi, viața, și nu doar muncă, devine de vânzare.

Tot în zine se găseau informații despre evenimente din țară precum “Săptămâna de luptă împotriva rasismului în Timișoara” din 2004, concerte punk, acțiuni din alte țări sau inițiative feministe din țară.

Dar și critici la adresa tovarășilor anarhiști și a sexismului și atitudinilor patriarhale care dominau scena anarho-punk. De altfel, sunt publicate și auto-critici din cadrul unor membri ai mișcării (anarho)punk din Craiova, care susțin că ea nu era anarhistă, ci punk-apolitică, ierarhică, autoritară și misogină. Sexismul larg răspândit în societate, văzut ca un eșec al statului comunist de a duce la capăt emanciparea feministă, a fost și unul din motivele pentru care colectiva LoveKills a fost implicată în organizarea de discuții și evenimente care să combată sexismul.

Un subiect des abordat este sexualitatea. Se vorbește de *sex positivity*, hipersexualizarea și obiectificarea corpurilor femeilor de capitalism, inclusiv prin publicitate, forme diferite de dragoste radicală ca poliamoră și anarhia relațională, viol, avort, queerness (în termeni de „lesbianism”). Atitudinea față de munca sexuală evoluează de la o perspectivă focalizată pe exploatarea corpurilor femeilor în patriarhatul capitalist, la revendicări privind decriminalizarea, auto-gestionarea și oprirea hărțuirii de către poliție. Pornografia și cluburile erotice sunt criticate, și e manifestat un interes clar către mișcările și practicile de auto-apărare feministă, ca mod de a face față violenței de gen. Biserica (Ortodoxă) e și ea aspru criticată pentru rolul ei în oprimarea femeilor.

Surse de insiprație invocate frecvent în zinele LoveKills:

Femei în punk: Lydia Lunch, Patti Smith, Siouxsie, Wendy O’Williams (Plasmatics), Poly Styren (X-Ray Spex), Debbie Harry (Blondie), Arri Up (The Slits)

Femei în anarhism: Emma Goldman, Sofia Perovskaya, Mujeres Libres,

Undeva prin 2005-2006, la nr. 7 al LoveKills, s-a produs însă o schimbare în auto-identificarea zinei, care a trecut de la eticheta de „Fanzin anarho-punk” la „Anarho-feminist”. Am încercat să înțeleg mai bine relația lor cu feminismul, ce înțelegeau prin acest cuvânt, cum era el privit în comunitățile anarhiste. Răspunsul primit a fost că **anarho-feminismul cu care se identificau nu avea nimic de-a face cu „feminismul”**. „Feminismul” criticat de LoveKills era cel mainstream, liberal, ONG-izat, sau cel asociat cu actele de caritate sau serviciile sociale pentru femei realizate de biserici și alte organizații ale femeilor creștine. Critica LoveKills vine de pe o poziție anarha-feministă, nicidecum pe una anti-feministă, și vizează limitările acestor tipuri de „feminism” liberal sau creștin – care mențin ierarhiile și inegalitățile tipice patriarhatului capitalist:

Nu ne-am declarat feministe atunci, în niciun caz, și nici după, și nici mai târziu, și nici în momentul de față. [...] A nu te încadra în feminism, a nu fi de acord cu el, a nu crede în feminism că e o soluție, nu înseamnă că ești anti-feministă. Adică, feminismul pentru mine nu vorbește deloc despre stat, nu merge deloc la rădăcină, unde e problema. Nu cred că feminismul ajută, dar NU mă declar anti-feministă. Mă situam clar anarhistă.

Cum era perceput feminismul atunci? Era destul de greu și-n scena anarhistă să vorbești despre anarho-feminism, sau feminismul nu își avea locul de discuție printre oameni, în niciun caz printre anarhiști, în general nici anarho-feminismul, nici feminismul, nici orice luptă împotriva sexismului ... era un subiect minat în perioada aia.

O parte dintre textele din zinele LoveKills, îndeosebi în primii ani, erau traduceri ale unor texte de la autoare sau colective anarha-feministe internaționale, considerate relevante pentru propriile experiențe și istorii locale. Însă, îndeosebi în ultimii ani de activitate, zinele au și texte scrise de membrele colectivei, bazate pe propriile experiențe, precum și texte primite de la colaboratoare din afara țării. Scriau despre acțiuni și practici ale altor grupuri anarha-feministe ca Rote Zora (Germania de Vest), Mujeres Libres (Spania),

Mujeres Creando (Bolivia), biografii anarhiste, interviuri cu alte colective, critici la adresa etatizării (instituționalizării) – inclusiv a relațiilor, roluri de gen și heteronormativitate, sexualitate, muncă sexuală, pornografie, obiectualizare, dreptul la avort, violența împotriva femeilor și auto-apărare, muncă – inegalități și exploatare capitalistă și patriarhală, vegetarianism și eliberarea animalelor, diferitele forme de opresiune, rasism, sexism, homofobie, critici la adresa diferitelor curente feministe (liberale/capitaliste, rasiste și care sprijină patriarhatul), atitudinea bărbaților în lupta de emancipare a femeilor, teme dezbătute și astăzi.

Solidaritate și ajutor reciproc

Zinele erau distribuite la concertele punk din diferite orașe ale țării, la târguri de carte, în deplasări și alte întruniri locale, naționale sau internaționale. Sau prin poștă, la cei care nu ajungeau la evenimente. Lilith-LK povestește cum colectivele din diferite orașe erau mici, dar se sprijineau unele pe altele. Când un grup organiza un eveniment undeva, de exemplu în Timișoara, veneau persoane din celelalte orașe, București, Craiova, și în acest fel își și distribuiau reciproc materialele.

Pe vremea aia distribuția se făcea în toate orașele în care erau punkiști, activiști, anarhiști, concerte. Grupurile sau persoanele active colaborau între ele, colaboram și toți aveam broșuri, zine, fluturași de peste tot. Dacă se făcea ceva în Craiova, făceam un fluturaș împotriva fascismului, Noii Drepte, se împărțea cumva, ori în ziua respectivă în care mergeau ei, ori în săptămâna aia, în toate părțile, în alte orașe în care eram oameni. Dacă se făcea ceva în Iași cu animale, toată lumea împărțea fluturașul ăla. Cam așa se făcea. Na, nu te obliga nimeni, dar era **solidaritatea**. Fiind puțini, era mai ok sa împărțim peste tot. Cam așa a fost atunci. *Exista solidaritatea asta și ne ajutam reciproc.*

Inspirații (anarha)feministe atunci și acum

Dacă răsfoim zinele anarha-feministe din ultimele două decenii, există câteva puncte comune, similarități în interese, critici și abordări, precum și unele diferențe, așa cum ar fi și de așteptat.

LoveKills

În anii 2000, LoveKills se ghidau încă destul de mult după anarhiștii clasici, indiferent de gen. Citatele din Bakunin erau în mai toate numerele, și era clară preocuparea încă pentru o educație revoluționară. Probabil că perspectiva unei revoluții părea mai puțin îndepărtată decât astăzi, fiind mai proaspătă în memoria colectivă, chiar dacă nu era una sub o formă dezirabilă. LoveKills acordă multă atenție istoriei și mișcărilor anarhiste și anarha-feministe de peste tot din lume, scriind despre colective importante precum *Mujeres Libres* sau *Mujeres Creando*, sau luând ori traducând interviuri cu persoane din astfel de colective.

Mișcările radicale anti-capitaliste împotriva exploatării și cruzimii față de animale (*Animal Liberation Front – ALF*) și a exploatării și distrugerii mediului înconjurător (*Earth Liberation Front – ELF*) aveau aproape în fiecare număr spațiu alocat, fiind clar o preocupare prioritară. Zinele LoveKills se doreau a fi alternative informative și educaționale la presa capturată politic și economic, care nu acoperea subiecte marginalizate precum abuzurile și violența îndeosebi în cupluri, ura și prejudecățile oamenilor. Colectiva își asuma o poziționare ideologică destul de clară, aducând frecvent critici la adresa capitalismului, rasismului, patriarhatului, dar și a statului și instituțiilor sale – îndeosebi poliția (“Nici statul nici poliția nu ne pot ajuta”). Critica anti-capitalistă ține de “dezumanizarea prin muncă” a oamenilor, care stă la baza violenței și abuzurilor lor, de condiții de locuire precare – chirie, rate, “nimic nu îți aparține”, în pofida ideii de “proprietate

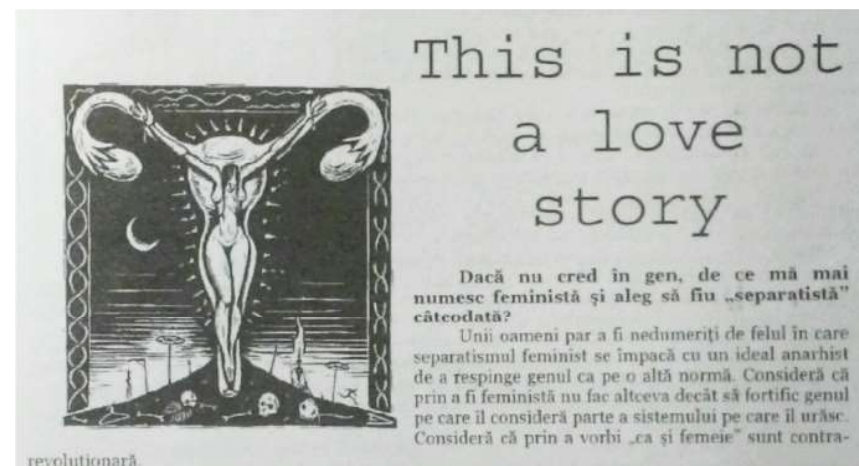

de la Emma Goldman la bell hooks. În plus, Pagini Libere împreună cu colectivul a szem au început să publice o serie de broșuri popularizând perspective transnaționale și locale (anarha-)feministe intersecționale, rome și ne-rome, broșuri în limba maghiară și uneori și în română. Inițiativa seriei de traduceri feministe a pornit de la *a szem*, și a preluat de la feminista lesbiană de culoare Audre Lorde titlul *A hallgatósd nem véd meg / Tăcerea ta nu te protejează*⁴⁰. Descrierea seriei motivează această alegere astfel: „publicăm traduceri maghiare ale diferitelor eseuri, analize și manifeste feministe intersecționale, anti-rasiste și anticapitaliste internaționale și românești, care au ca scop catalizarea ascultării în loc de tăcerea complice, catalizarea intervenirii și a dialogului în loc de ascundere”⁴¹. Textul de față a fost de asemeni inclus în această serie, alături de alte texte ale unor autoare frecvent menționate în următoarea parte de către activiste feministe din colectivele locale. Unele dintre acestea (ex. Carolina Vozian, Veda Popovici) sunt la rândul lor autoare incluse în seria *Tăcerea ta nu te protejează*.

(sus) Coperta CUTRA nr. 1
 (mijloc) Coperta CUTRA nr. 2 – ÎMPREUNĂ
 (jos) Coperta CUTRA nr. 3—AFECTIV
 Toate disponibile pe <https://cutra.ro/revista/>

40. <https://aszem.info/author/a-hallgatasod-nem-ved-meg/>

41. Traducere din limba maghiară realizată de către curatoarea seriei, Nóra Ugron (a-szem).

Prin 2006, LoveKills a început să publice ediții speciale în limba engleză, pentru publicul din afara României, cu scopul de a strânge fonduri pentru festival. Aceste numere includeau atât traduceri ale unora dintre articolele din zinele în limba română, cât și articole scrise de alte colective sau persoane din afara țării, sau texte prezentate la atelierile sau discuțiile din cadrul festivalului LoveKills.

Festivalul a pornit tot în 2006 din dorința de a avea un eveniment care nu se rezumă numai la muzica punk, la concerte și distrat împreună, ci și de a avea dezbateri și ateliere, de a problematiza aspecte din interiorul culturii punk văzute ca problematice¹⁰. Scopul festivalului era de a aduce împreună activiștii din scena anarhistă națională și internațională, a crea rețele și a face împreună muncă de auto-educare, de conștientizare și de-construire a manifestărilor sexismului și patriarhatului dincolo de gen:

Sunt persoane anarhiste sau în general cu care te înțelegi și cu care nu te înțelegi. Din diferite aspecte. Nu le împărțeam atunci în tipi și tipe, și nici acum nu divizăm așa. Și pe atunci și fetele și băieții erau la fel de patriarhali și sexiști. Cu toții suntem victime ale aceluiași sistem, **patriarhatul**, doar că femeia e dublă victimă, ea trebuie să fie supusă

10. <https://lilith-lovekills.blogspot.com/2007/10/raportul-festivalului-anarho-feminist.html>

și bărbatului, și sistemului. Dar nu, în niciun caz nu am avut chestia asta că sunt băieți...Dimpotrivă, am avut băieți care ne-au ajutat, după ce am început să devenim colectiv, să fim festival, am avut implicarea multor băieți care ne-au ajutat, și o grămadă de fete care ne-au alungat...

Demoralizări, transformări și reveniri în forță

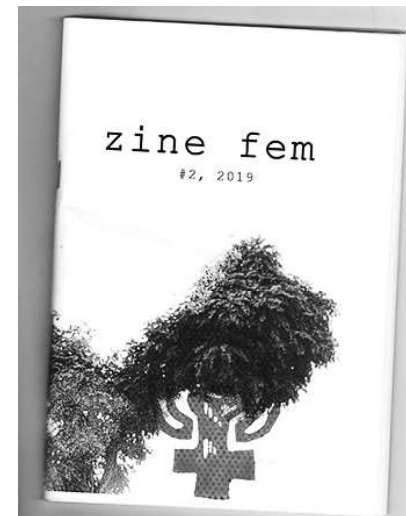
Colectiva a publicat 17 numere ale zinei în decursul a 6 ani și a organizat 4 ediții ale festivalului LoveKills. După spusele membrilor colectivei, destrămarea s-a produs undeva în jurul lui 2008-2009 (când au fost și ultimele ediții ale zinei și festivalului). A fost influențată de impactul asupra întregii scene anarhiste al violenței și abuzurilor „forțelor de ordine” asupra manifestațiilor de la summit-ul NATO, precum și de unele schimbări personale din viețile lor.

La o perioadă, cred că la al treilea festival, cumva două dintre noi s-au mutat în alte țări, Germania, Italia, cumva a fost mai greu cu comunicarea, a apărut și lipsa de timp, și toate astea, și na, nu am mai continuat. Da, ce s-a întâmplat la NATO pot să zic că a distrus toată mișcarea, scena anarhistă, stânga, dacă era ceva scenă de stânga, dar a distrus și a apărut foarte greu, pot să zic că o reparație a ei s-a format când a apărut Roșia Montană sau cândva, și da, a rupt orice legătură, a avut un impact...controlul care a fost atunci și-n zilele dinainte și ce s-a întâmplat și după, controlul poliției...a adus multe probleme psihice sau frică, panică, tot felul de chestii din astea în care oamenii nu or mai avut putere de a reîncepe ceva.

Cum privești perioada respectivă? S-a schimbat ceva fundamental în poziționarea ta ideologică vizavi de anarhism, feminism, capitalism, socialism?

Anarhismul s-a construit, pot să zic, mai solid. La capitalism aș adăuga fascism. *În momentul de față nu le văd separate, cred că trăim*

zine fem
numărul #1, 2018

(sus) Coperta zine fem nr. 1

(jos) Coperta zine fem nr. 2.

Ambele disponibile pe /zine-fem.tumblr.com/

Tot la București în 2018 apare primul număr *CUTRA*³⁹, revistă auto-definită ca feministă intersecțională pop-radicală queer și antifascistă. Al doilea număr este lansat în 2019, fiind publicate articole periodice și online. Colectiva reușește să păstreze o continuitate, publicând, nu fără dificultăți, și al treilea număr în 2020. *CUTRA* adoptă o abordare ușor diferită, mai „instituționalizată”, în sensul că revista a pornit și continuă ca proiect cu finanțare anuală AFCN. Acest lucru a permis colectivei să își extindă rețeaua de distribuție, să publice periodic articole și să implice un număr mare de persoane în producerea de conținut online și print.

Deși *Dysnomia*, *zine fem* și *CUTRA* preferă mai degrabă să se prezinte drept colective și fanzine „intersecționale” decât explicit anarha-feministe, acestea sunt compatibile cu principiile anarha-feminismului și pot fi văzute ca o metamorfozare a mișcării începute de LoveKills sau

LadyFest/FIA. Ar mai fi de menționat că și Editura Pagini Libere, deși nu este exclusiv sau prioritar anarha-feministă, are această orientare, traducând și publicând broșuri cu texte ale anarhistelor clasice sau contemporane,

39. <https://cutra.ro/>

de stânga din țară. Însă restricțiile din cadrul pandemiei au rămas o problemă, limitând activitatea din cadrul spațiului.

FEMINISME și complicități

Alte grupuri feministe din stânga radicală românească, nu neapărat anarhiste, dar care au susținut inițiative sau au colaborat cu colective anarhiste/anarha-feministe au fost următoarele, lista nefiind însă exhaustivă:

Grupul *b.arta*³⁶ din Timișoara, unul dintre cele mai longevive – format în 2001 din trei artiste active și astăzi. *b.arta* a colaborat cu LoveKills (precum și cu alte grupuri cărora le-au oferit spațiu și platformă pentru întâlniri și festival) în 2007, în proiectul Project Space din cadrul Spatiul Public³⁷ București, iar apoi în cadrul proiectului Feminisme din 2008-2009.

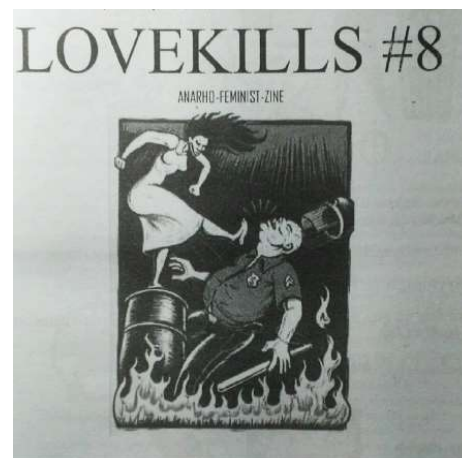
La Cluj-Napoca este activ din 2013 grupul informal *zine fem*³⁸, care „militază pentru spații sigure pentru femei, împotriva hărțuirii sexuale și a violenței de gen și a căcaturilor patriarhale de zi cu zi”. Pe lângă mulți ani de organizare ateliere, marșuri, discuții „despre consimțământ sau stiluri alternative de relaționare”, brunch-uri și alte evenimente destinate femeilor și persoanelor non-binare, grupul a publicat și două ediții ale fanzinei feministe *zine fem*, în 2018 și 2019, și s-a implicat în organizarea Târgului Autonom de Carte de la Cluj, din noiembrie 2019, alături de Pagini Libere.

Formată în 2016, *Corp.* este prima colectivă feminisă intersecțională queer cu misiunea asumată de a promova femeile și persoanele non-binare muziciene și DJ de muzică electronică din România. În acest scop, pentru organizarea de evenimente și construirea unei comunități, colectiva a creat și spațiul Corp. X în București. Acesta a rezistat aproape un an, dispariția sa fiind cauzată de planurile de demolare a clădirii în care se afla, și grăbită de sosirea pandemiei COVID-19 în primăvara lui 2020.

36. <http://hartagroup.ro/>

37. <https://spatiul-public.ro/1/index.html>

38. <https://zine-fem.tumblr.com/>

cea mai fascistă formă a capitalismului sau că e cel mai capitalist fascism global din toate timpurile. Nu știu, îs amestecate, eu nu mai pot să le văd separat. Cu socialismul eu nu mi-am bătut capul nicio dată și cu feminismul la fel, nu cred în el, e ca un pansament la buba capitalismului sau na, la buba patriarhatului,

doar nu mergem la rădăcină. Punem acolo să nu se vadă buba și nu se merge la rădăcină. Să nu fiu înțeleasă greșit, în același timp solidarizez cu toate luptele, revoltele, rezistențele tuturor femeilor de pretutindeni, indiferent ce cred ele, în ce cred ele. Mai puțin cred în feminismul neoliberal..

Câțiva ani a fost destul de liniște pe scena anarhistă din cauza demoralizării colective, până prin 2010-2013, când au început să se mobilizeze diferite grupuri pe fondul crizei, măsurilor dure de austeritate sau exploatarea de la Roșia Montană. Odată cu inițiative civice, de stânga și/sau radicale precum au fost CriticAtac, Occupy Conti (Cluj-Napoca), Occupy CNDB și apoi Facultatea de Istorie (București), Tinerii Mânioși, FânFest, Occupy UBB (Cluj-Napoca) sau Roșia Montană, un nou elan activist a prins rădăcini și a crescut, încet dar organic, în amploare, formându-se noi colective, în timp ce unii dintre „vechii” anarhiști au rămas și ei activi, deși mai „low profile”. Noi colective și spații au apărut în diferite orașe ca Timișoara (Atelier DIY – 2009, Armonia – 2018), București (Biblioteca Alternativă¹¹ – 2010, CLACA¹² – 2013), Cluj-Napoca

11. <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/>

12. <https://centrulclaca.wordpress.com/>

(LMA¹³ Collective – 2010, A-casă¹⁴ – 2013, Rizom Infokiosk¹⁵ – 2015) sau Craiova (Spațiul Do-It-Yourself Craiova¹⁶ – 2012).

Aceste spații au câteva lucruri în comun: sunt autonome, anti-autoritare, non-ierarhice, auto-organizate, majoritatea se revendică din cultura DiY. Ele construiesc contra-discursuri, narațiuni alternative față de cele dominante din societatea capitalistă, patriarhală, hetero-normativă și rasistă. Și fac acest lucru fie prin producția și distribuția unor surse de informare non-mainstream – prin “biblioteci alternative”, zine produse de și distribuite între diferite colective (ca Leave Me Alone Zine¹⁷ a LMA Collective), dar și prin discuții, muzică și moduri alternative de a petrece timpul împreună. Unele sunt mai centrate pe zona de hardcore punk și DiY (LMA Collective, Atelier DIY, Armonia), altele pe auto-sustenabilitate și sprijin reciproc (A-casă, Cultivă Orașul, Food Not Bombs, Piața Autonomă Cluj), sau pe dimensiunea politică – literatură, dezbateri, educație politică sau activism (Biblioteca Alternativă, Claca, A-casă, Macaz).

Există astăzi în România cel puțin două proiecte de documentare și recuperare a istoriei anarhiste române încă active: Editura Pagini Libere și ANARHIVA¹⁸. Pe website-ul ANARHIVA am găsit scanate majoritatea

13. <http://leavemealonezine.blogspot.com/>

14. <https://acasa.blackblogs.org/>

15. <https://rizominfokiosk.noblogs.org/>

16. <https://diycraiova.noblogs.org/>

17. <https://anarhiva.com/items/show/141>

18. anarhiva.com

Flyer Take Back the Night București, de pe blogul <https://fia.pimienta.org/>

Biblioteca Alternativă la Colectiva Autonomă Macaz, în martie 2020.
De pe pagina de Facebook a Colectivei www.facebook.com/colectiva.macaz

Minibiblioteca Filaret 16. De pe pagina de Facebook <https://www.facebook.com/Filaret16DiY>

mici, să ocupăm tot mai puțin loc, să vorbim în șoaptă, să nu rostim
niciodată cu voce tare ce știm și ce simțim.

Ea e cu noi când ne străduim să dăm nume și ne amintește că nu
suntem singure în celulele noastre.

Poveștile zeitelor trebuie rescrise, așa cum

Legile,

Ordinea,

Arta,

Ideile făcute de cei dominanți trebuie contestate.

Acum scriem apăsat varianta noastră.

– Despre, de pe blogul Dysnomia <https://dysnomiablog.wordpress.com/>

Odată cu închiderea MACAZ – la 1 iulie 2019, *BA* și *Dysnomia* se mută iar, în noul spațiu de pe strada Eminescu 149 – *Colectiva Autonomă Macaz*. Deși mutarea are loc în noiembrie 2019, spațiul se deschide public abia în ianuarie 2020, primul eveniment găzduit fiind lansarea traducerii reeditate de Editura Pagini Libere a volumului lui Bakunin – „Dumnezeu și statul”. *Colectiva Autonomă Macaz* este, probabil, cea mai numeroasă de până acum, aducând laolaltă persoane din mai toate colectivele din istoria *BA*, precum și din grupuri noi (ex. *Cutra*, *Pagini Libere*, *Dezarticulat*). Însă ea nu rezistă mult, ci numai 1 an, din cauza atitudinilor rasiste și transfobe ale vecinilor, precum și a restricțiilor impuse în cadrul pandemiei COVID-19, care au creat dificultăți în organizarea de adunări și în întreținerea spațiului³⁵. Astfel, în noiembrie 2020 s-a închis și *Colectiva Autonomă Macaz*. Tot în acea perioadă a apărut un nou spațiu autonom în București – Filaret 16, inițiat de către un colectiv relativ nou, la intersecția dintre mai multe zone diferite – zona muzicală independentă, mai ales punk, hardcore și experimental, feminism, anti-autoritarism și DiY. Spațiul și-a creat propria bibliotecă, incluzând zinele feministe *Dysnomia*, *CUTRA*, *zine.fem* sau materiale ale altor mișcări

35. Conform spuselor Colectivei Autonome Macaz înainte de închiderea spațiului: <https://www.facebook.com/colectiva.macaz/posts/192308038977762>

Coverul Blogului <https://fia.pimienta.org/>

numerelor din LoveKills, precum și alte flyere sau broșuri produse de alte colective anarho-punk din perioada respectivă. Până recent, pe partea de publicistică a fost foarte activă și Râvna¹⁹ – una dintre colectivele anarhiste cele mai longevive, website-ul lor fiind activ între 2010-2018.

(De)conexiuni și (Dis)continuități istorice

În aceeași perioadă cu LoveKills a fost activă și colectiva *ladyfest-ro*, organizatoare a festivalului anarha-feminist LadyFest, care se definea astfel:

ce este ladyfest romania, cine dorim sa fim?

un grup de fete si femei dedicat organizarii festivalului ladyfest in romania. prima editie a avut loc la timisoara in mai 2005 iar acum ne pregatim pt. a doua editie ce va avea loc la bucuresti in octombrie 2007. ca si in 2005, prin festivalul nostru urmarim sa punem in evidenta expresia artistica si implicarea sociala a fetelor si femeilor si in acelasi timp sa impartasim idei prin muzica, “spoken word”, “performance”, film si video, expozitii, prezentari, ateliere, discutii si actiuni.

– despre/about, <https://fia.pimienta.org/>

19. <https://iasromania.wordpress.com/2011/05/07/anarhism-si-punk-in-romania/>

Acestea au publicat două numere ale zinei omonime²⁰ și au organizat marșul Take Back the Night!²¹ (Hai să ne luăm noaptea înapoi!) în 2007 la București.

După cele două ediții ale festivalului LadyFest – din 2005 (Timișoara) și 2007 (București), în 2008 acestea s-au reorganizat sub grupul F.I.A.²² (*fete/femei/feminism în acțiune/activism*), activ până prin 2015.

Desen de pe blogul Cercului, <https://cerculdelecturifeministe.noblogs.org/>

grupul F.I.A. (*fete/femei/feminism în acțiune/activism*), format în 2008 din fostul colectiv ladyfest-ro care a organizat 2 festivaluri în 2005 la timisoara și 2007 la bucuresti, se axează pe diverse inițiative anti-sexiste în România. O parte importantă din misiunea grupului constă atât din colaborarea și conlucrarea cu alte grupuri și persoane, cât și susținerea altor inițiative, pe teme de justiție socială, inclusiv de gen. Proiectele noastre principale sunt o bibliotecă "mobilă" de zine, cărți și alte materiale feministe și site-ul și blogul f.i.a.

– despre/about, <https://fia.pimienta.org/>

Parte din grupul F.I.A., împreună cu un grup informal din scena anarho-punk locală, a inițiat în 2010 în București un proiect de locuire colectivă – *Biblioteca Alternativă*²³ (BA). Tot în 2010 s-a format și *Cercul de lecturi feministe*²⁴, găzduit de BA, existând o suprapunere între cele două grupuri.

20. https://fia.pimienta.org/weblog/?page_id=141

21. <https://fia.pimienta.org/weblog/?p=304#more-304>

22. <https://fia.pimienta.org/>

23. <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/>

24. <https://cerculdelecturifeministe.noblogs.org/de-ce-women-trans-only/>

Cu spectrul său, și poate sub alte nume, ei au încercat de-atâtea ori să ne sperie când am dat semne că nu mai vrem să fim cuminți și să mai recunoaștem supremația Legilor și adevărul Ideilor pe care le-au făcut.

Ne-au amenințat cu ura lor pentru ea și pentru noi, neascultătoarele.

Dar dacă de fapt povestea și chipul zeiței sunt altele?

Ce se întâmplă dacă alegem să nu mai credem că nesupusele sunt inadecvate, indezirabile, greșite?

Și dacă afirmăm că toată învățătura trecutului e ca un vâl care inversează valorile?

Dysnomia e și zeița uitării. Ea e cu noi când facem efortul de a găsi nume pentru ce trăim, percepem, intuim, înțelegem. Când ne dăm seama că nu există cuvânt pentru ce nu ne dă pace. Când ne străduim să descriem forțele care ne împing prin colțuri și ne cer să fim tot mai

(stânga) Copertă *Dysnomia* nr. 1.

Disponibilă integral la dysnomiablog.wordpress.com/zina_1/

(dreapta) Copertă *Dysnomia* nr. 2.

Disponibilă integral la dysnomiablog.wordpress.com/zina_2/

Stagiunea de Teatru Politic³⁴ – care are loc anual, din 2013, dezbateri socio-politice și cultural-artistice, proiecții de filme, cercuri de lectură, petreceri și altele.

Deschis în primăvara anului 2016, într-un fost spațiu de depozit din Calea Moșilor nr. 106, spațiul MACAZ – TEATRU BAR COOP. a apărut la inițiativa unui colectiv de artiste/ști și activiste/ști care au colaborat în proiecte precedente precum Platforma de Teatru Politic, CLACA și Gazeta de Artă Politică. Spațiul își propune dezvoltarea și promovarea unor proiecte și acțiuni artistice și politice – spectacole de teatru, ateliere, dezbateri și prezentări publice, proiecții de film, lansări de carte și revistă. Spațiul funcționează autonom și orizontal, prin participare comună la organizare și luarea deciziilor a tuturor asociaților. Activitatea comercială (bar) este destinată susținerii activităților culturale și sociale ale grupului.

Teatrul MACAZ își propune dezvoltarea și promovarea unui repertoriu de teatru politic angajat - oferirea unui cadru de desfășurare pentru demersuri care analizează critic dinamicile socio-politice contemporane și re-povestesc din perspective liberatoare istoria locală. MACAZ propune un model de organizare non-ierarhică a echipelor artistice și tehnice, bazat pe solidaritate și sprijin. MACAZ susține coagularea și dezvoltarea unei rețele de teatru politic est-european.

– Despre, <https://www.macazcoop.ro/despre>

În această perioadă apar primele două numere din zina *Dysnomia*, „publicație independentă feministă/queer/intersecțională” – în 2016 și 2019.

Dysnomia e o zeiță rea.

Zeița nelegiuirii și fiica lui Eris-Discordia.

Antimodelul.

Reversul armoniei și al civilității.

Vrăjitoarea. Scorpia. Nebuna. Muma Pădurii.

34. <https://www.facebook.com/stagiuneadeteatrupolitic/>

nădejde feministă

Cover de pe blogul CFSN, <https://centrufeminist.wordpress.com/>

BA funcționa și ca centru social-comunitar, organizator de întâlniri, ateliere, freeshop-uri, proiecții de filme, etc.

Biblioteca Alternativă se definea astfel:

A aparut la initiativa unui grup informal cu scopul de a-ti impartasi o serie de materiale menite sa contribuie la dezvoltarea unui spirit critic fata de lumea si societatea in care traim, fiind totodata o baza de discutie pentru initierea unei schimbari sociale.

Este organizata pe principiul participarii si al non-ierarhiei.

Reprezinta un proiect autonom, non-profit, care se bazeaza pe contributia voluntara a celor care doresc ca astfel de spatii sa existe, sa se dezvolte si sa poata sa ramana independente de finantarile europene/institutionale. Orice donatie este binevenita!

Aduna peste **1000 de** carti/reviste/brosuri/fanzine care au calatorit din mana in mana pentru a ajunge aici. Acestea se grupeaza pe mai multe domenii dintre care: sociologie/antropologie, anarhism/miscari sociale/actiune directa, gen/sexualitate/LGBT, colonialism/militarism, represiune/prizonieri politici, beletristica, arta/fotografie, etc.

Nu accepta în spațiul sau idei și atitudini opresive și autoritare (rasiste, sexiste, homofobe, xenofobe, etc.)

– Despre, <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/despre-biblioteca/>

Între 2010-2012 grupurile s-au extins, s-au transformat, iar *BA* s-a mutat în diferite locații, fiind în continuare atât proiect locativ, cât și centru comunitar, gazdă a Mobilobibliotecii *F.I.A* și a cercului de lecturi. În 2012 parte din colectivul *BA* se mută²⁵ într-un nou spațiu – al treilea de la formare. Grupul se mărește, ca urmare și a evenimentelor socio-politice din 2011 (mișcarea Occupy și mișcările feministe²⁶). *BA* rămâne atât proiect locativ, cât și spațiu de întâlniri și organizare. Sunt în continuare active biblioteca, cercul de lecturi, cât și evenimente tip Cafenea/prânz vegan. În 2013 se produce însă o ruptură între grupuri. Drept urmare, o parte din colectiv formează *Centru feminist Sofa Nadejde*²⁷ (*CFSN*), deschis pe 7 decembrie 2013, și care rămâne în spațiul de până atunci și păstrează cărțile din Mobilobiblioteca *F.I.A*. A continuat să fie spațiu locativ, să organizeze cercul de lecturi feministe, a adăpostit timp de jumătate de an o familie evacuată din strada Vulturilor și a participat la acțiuni concrete de protest și proiecte grassroots²⁸. Au publicat informații despre activitățile lor pe website-ul *CFSN* timp de un an, dar au continuat să fie active și după.

CFSN este un spațiu feminist, gazda a Mobilobibliotecii *F.I.A*. și cercului de lecturi feministe, care va funcționa și în sprijinul altor grupuri și inițiative feministe.

Centrul va fi deschis comunității pentru întâlniri și activități, va mai gazdui o cafenea vegana și va mai oferi:

- o camera de lectură, unde poți rasfoi sau împrumuta cărți, zine etc.

25. biblioteca-alternativa.noblogs.org/post/2012/11/20/biblioteca-se-redeschide-lansare-anarhia3/

26. O istorie a mișcării feministe din România după 2000 este redată în cercetarea doctorală de Vlad, Ioana. (2013). *Women's Rights Activism In Romania After 2000. Studies On The Forms Of Organization, Cooperation, Action And Influence.*

27. <https://centrufeminist.wordpress.com/>

28. cf. Alice Călin, membră *CFSN*.

Foto MACAZ - Bar Teatru Coop.

Sursa: Pagina de Facebook Macaz <https://www.facebook.com/macazcoop>

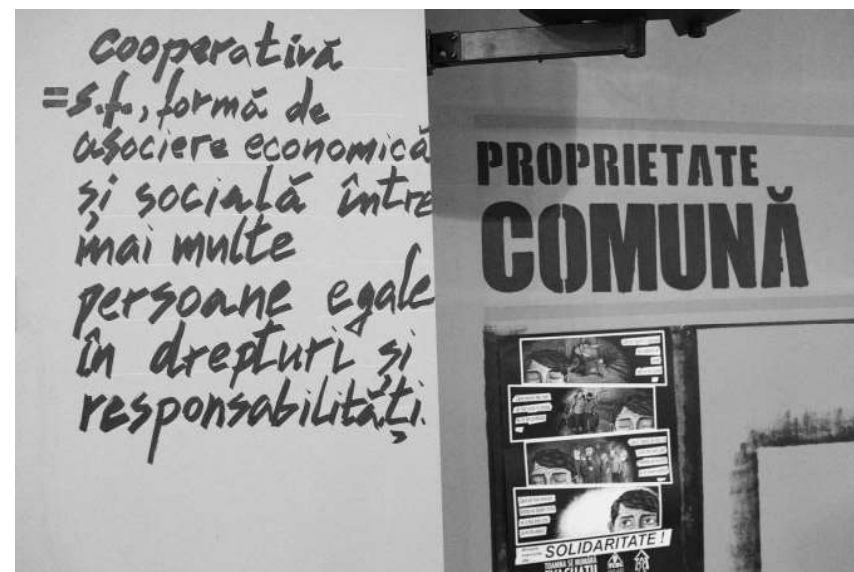

Foto MACAZ - Bar Teatru Coop. Sursa: Pagina de Facebook Macaz <https://www.facebook.com/>

Foto Biblioteca Alternativă la Macaz, în 2018.

Sursa: Pagina de Facebook Macaz <https://www.facebook.com/macazcoop>

- promovarea unor demersuri artistice cu miză emancipatoare și participarea la consolidarea unei rețele de artă politică de stânga est-europeană;
- elaborarea unui discurs și a unei practici artistice revoluționare, din perspectivă locală.

Construim o viziune la intersecția mai multor perspective de stânga, asupra rolului artistei/artistului și a posibilităților contemporane ale scrierii critice.

– Manifest, website-ul GAP <http://artapolitica.ro/manifest/>

Pe 2 februarie 2015 se formează cercul de lecturi feministe *Dysnomia*³³, una dintre inițiatoare fiind dintre membrele mai vechilor colective *LadyFest/grupul F.I.A.* Cercul *Dysnomia*, la fel ca și biblioteca (*BA*), funcționează la *CLACA* până în octombrie 2015, când are loc incendiul clubului Colectiv. Fiind în aceeași curte cu fostul club, centrul se închide iar *BA* este găzduită temporar de grupul *Quantic*. La 1 mai 2016 se deschide *MACAZ Bar Teatru Coop*, care va găzdui pentru următorii trei ani atât *BA* cât și cercul de lecturi feministe *Dysnomia*. La *MACAZ* se vor ține numeroase evenimente organizate de diferitele grupuri de stânga din București și nu numai, printre care: spectacole de teatru politic, îndeosebi

33. <https://dysnomiablog.wordpress.com/>

Foto cu Biblioteca Alternativă din perioada Claca, 2015.

Sursa: Blogul <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/>

- un atelier de cusut, serigrafie etc.
- un spatiu pentru proiectii, repetitii etc.
- un loc de depozitare pentru grupuri
- si diverse alte modalitati de sprijin la nevoie...

Credem in feminism, intersecționalitate, solidaritate ca practica zilnică necesară pentru viețile noastre personale, și pentru comunitățile noastre și societatea pe care ne-o dorim. Știm că în societatea noastră violența domestică, violența sexuală, hartuirea sexuală, rasismul, homofobia, sărăcia, limitarea libertății de reproducere și accesul neadecvat la servicii de sănătate sunt câteva din nedreptățile care îngradesc viețile femeilor în mod special. Acestea sunt lucrurile pe care ne axăm. CFSN este un spațiu autonom explicit și activ antisexist, antirasist, antihomofob și antitransfob, anti-ablist, antispeciist, anticapitalist.

– Despre, blogul CFSN <https://centrufeminist.wordpress.com/despre/>

Tot în decembrie 2013 restul colectivului *BA* se mută²⁹ cu partea lor din cărți în spațiul de la Fabrica Pionierul, formând centrul autonom *CLACA*³⁰.

CLACA* este un centru independent pentru activități comunitare, organizare politică, dezbateri, educație critică din București.

29. <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/post/2013/12/18/biblioteca-se-redeschide-la-claca-incepand-de-joi-19-12-2013/>

30. <https://centrulclaca.wordpress.com/>

CLACA se adresează tuturor celor care vor să schimbe idei și să lupte pentru propria poziție în societate, propriile condiții de trai, muncă, îngrijire sau educație, cât și persoanelor și grupurilor deja active politic. Principiile CLACA includ autonomia, solidaritatea, auto-determinarea, egalitatea, democrația directă și anti-autoritarismul.

Politica Centrului CLACA este una anti-capitalistă, queer-feministă, anti-rasistă, de respect pentru mediu și animale. Oricine poartă respect pentru aceste politici este binevenit să participe și să se organizeze în spațiul nostru. CLACA nu tolerează comportamente bazate pe reproducerea mecanismelor de exploatare, excludere și opresiune.

CLACA funcționează pe principiul autonomiei față de stat, partide, companii private, fundații.

CLACA este un spațiu dedicat inițiativelor locale și o punte de dialog cu grupuri asemănătoare dintr-un context internațional. CLACA se transformă în funcție de grupurile ce i se alătură și oamenii care o susțin.

CLACA își asumă riscuri. CLACA nu e nici eficientă, nici bine adaptată.

– Despre CLACA, pe website-ul <https://centrulclaca.wordpress.com/cine-suntem/>

Pentru prima dată după aproape 4 ani, *BA* nu mai este spațiu locativ. Continuă însă organizarea de întâlniri, discuții, ateliere, prânzuri, proiecții de film și cercuri de lectură. Noi oameni și grupuri se alătură, printre care și *Gazeta de Artă Politică*³¹ (GAP) și *Rhythms of Resistance*.

Rhythms of Resistance (RoR) e o mișcare apărută în 2000 în Londra, ca reacție la represiunea poliției asupra manifestărilor *Reclaim The Streets (RTS)*. Se bazează pe un tip de protest și activism public care folosește „frivolitatea tactică” – cântatul la tobe și alte instrumente muzicale, samba stradal, crearea unei atmosfere de carnaval cu zâne și clowni. Scopul acestor tactici nelipsite

31. <http://artapolitica.ro/>

de surpriză, juisare și ironie este redefinirea radicală, feministă și queer, a protestului și acțiunii directe, undeva la mijlocul drumului între viziunile pacifiste și Black Block sau confruntările violente, ca poziție și tip de manifestare libertară. Motiv pentru care RoR este asociată cu Blocul Roz/Argintiu din cadrul mișcărilor anti-globalizare ale anilor '90-2000. „Formații” RoR au apărut

mai apoi în mai multe țări din Europa și nu numai, inclusiv în România, unde prima apariție RoR a avut loc în București la GayPride în 2012³². Ulterior s-au format diferite configurații noi ale RoR România de-alungul anilor.

Tot într-o zonă a reprezentațiilor cultural-artistice asumat politice se situează și *Gazeta de Artă Politică (GAP)*, unul din cele mai longevive colective, încă activ în 2021. GAP a apărut în 2013 ca publicație de stânga independentă și auto-finanțată, care publică trimestrial un număr tipărit al Gazetei, contribuie la promovarea unor proiecte artistice și activiste, organizează dezbateri, viziunări de filme și cercuri de lecturi sau alte colaborări cu diferite inițiative socio-politice.

MANIFEST

Toată arta este politică.

Gazeta de Artă Politică dezbate, analizează și promovează dimensiunea socio-politică a celor mai diverse forme de manifestare cultural-artistică.

G.A.P. își propune:

- relevarea dimensiunii politice a obiectelor artistice, inclusiv când aceasta nu este afirmată explicit;
- analizarea impactului potențial al unor programe culturale ample sau politici publice din domeniile culturale;

32. <https://rorbucuresti.noblogs.org/post/2012/07/12/ciao-mondo>